

ב"ה

פסח

כוס ראשון

בענין החיוב דכוס ראשון מארבע כוסות (ש"כוס של קידוש הוא אחד מן הארבע כוסות"^[1]):

לכאורה אינו מובן: מהו הרבותא והחידוש בזה שכוס הקידוש הוא אחד מהארבע כוסות, ומאי נפקא מינא בזה – והרי גם אם לא היה מהארבע כוסות יש בו חיוב מצד עצמו, כמו קידוש בכל יום טוב?

והביאור בזה – שישנו חילוק בין החיוב דקידוש בכל יום טוב להחיוב ד(כוס ראשון מ)ארבע כוסות בליל הסדר^[2]:

בכל יום טוב – אפשר לקדש גם **מבעוד יום**, בזמן תוספת שבת ויום טוב (שהרי "מוסיפין מחול על הקודש"^[3]). וכמו שכתב הב"ח^[4], שהיו מקדשים, התפללו קבלת שבת, סעדו סעודת שבת וטיילו, ועדיין היום גדול. מה שאין כן כוס ראשון מארבע כוסות – חיובו הוא **בלילה** דוקא.

וזהו החידוש והנפקא מינא בהחיוב ד(כוס ראשון מ)ארבע כוסות, לגבי החיוב דקידוש ביום טוב – שמצד החיוב דקידוש ביום טוב היה אפשר לקדש **מבעוד יום**, ורק מכיון שכוס הקידוש הוא בחשבון הארבע כוסות – חיובו הוא **בלילה** דוקא.

וטעם החילוק בין חיוב הקידוש (שאפשר לצאת בו גם **מבעוד יום**) (לחיוב הארבע כוסות (שהוא **בלילה** דוקא)^[5]:

הזמן דתוספת שבת ויום טוב – הוא הוספה **מחול על הקודש**, אבל לא **מיום על הלילה**. ולכן, זמן ההוספה

– אף שנחשב שבת או יום טוב, אינו נחשב לילה אלא יום.

ולכן, חיוב הקידוש – שאינו קשור עם לילה דוקא, שהרי אם לא קידש בלילה יכול לקדש ביום ולברך – יוצאים בו גם מבעוד יום, דאף שזהו יום ולא לילה – הרי חיובו אינו תלוי בלילה, אלא בהזמן שבו חלה קדושת היום, ובזמן שניתוסף מחול על הקודש חלה קדושת היום.

מה שאין כן החיוב דארבע כוסות – תקנו חכמים מעין החיוב דאכילת מצה ומרור, שחיובם תלוי (לא רק בזמן דפסח, אלא גם) בזמן דלילה דוקא (שהרי ביום הפסח, וגם בליל הפסח אחר הצות, אין יוצאים ידי חובת אכילת מצה ומרור). ולכן גם זמן החיוב דארבע כוסות הוא בלילה דוקא, ולא מבעוד יום (גם בזמן ש"מוסיפין מחול על הקודש")^[6].

קטע משיחת ליל ב' דחג הפסח, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשי"ד ח"ב ע' 194.

^[1] שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ב ס"ב.

^[2] ראה גם הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' ח.

^[3] ר"ה ט, א. יומא פא, ב.

^[4] או"ח סרס"א (ד"ה ומ"ש וזמנו).

^[5] ראה גם המועדים בהלכה (להרש"י זעווין) פסח ע' רסד. וש"נ.

^[6] ראה גם המועדים בהלכה (להרש"י זעווין) פסח ע' רסד. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה